

Rodičovská péče o děti do 3 let v ČR a ve Francii

Podmínky, preference a realita

Věra Kuchařová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah příspěvku

- A. Fakta o rozsahu rodičovské péče v ČR a Francii**
- B. Strukturální a institucionální podmínky volby péče –**
  - B.1. Nastavení rodinné politiky – volno na péči a rodinné dávky pro pečující rodiče**
  - B.2. Vybrané další externí determinanty rodinné péče o děti**
- C. Socio-kulturní determinanty rodinné péče - preference**

Faktory formující poptávku a nabídku služeb denní péče o děti

- Demografický vývoj
- Zaměstnanost žen (poptávka po pracovní síle na trhu práce, zájem žen o zaměstnání; dostupná flexibilita pracovní doby a místa; výdělkové možnosti žen).
- Opatření rodinné politiky - relace mezi podporou zařízení denní péče o děti a nabídkou volna za účelem péče o děti (mateřská a rodičovská, případně otcovská, dovolená) spolu se systémem rodinných dávek pro pečující rodiče.
- Rodinné (a související) postoje a preference (vliv tradic, chápání mužských a ženských rolí, náklady ztracených příležitostí). Společenský diskurs.

Působí zde současně faktory makrosociální a mikrosociální a obojí se vzájemně prolínají.

A: Základní fakta ilustrující situaci v ČR a Francii

- **Podíl matek dětí předškolního věku (do 3 let) pečujících doma vs. zaměstnaných**
- **Podíl dětí předškolního věku v zařízeních denní péče o děti a v nerodinné péči**
- **Struktura peněžní podpory rodin s dětmi (podíl výdajů na dávky a na služby)**

Míra zaměstnanosti žen podle věku nejmladšího dítěte a počtu dětí do 15 let věku v roce 2009

OECD Family Database; Zaostřeno na ženy a muže, ČSÚ 2011

	Věk nejmladšího dítěte			Počet dětí		
	< 3	3-5	6-14	1	2	3+
ČR	18,9	57,3	84,6	61,6	53,4	35,1
Francie	<u>59,3</u>	<u>73,7</u>	<u>79,7</u>	75,8	73,6	52,3
OECD	51,4	64,3	72,7	69,2	65,7	50,9
				Ženy ve věku 20-49 let, nejmladší dítě do 6 let		
ČR				32,1	39,7	33,7
Francie				<u>72,3</u>	<u>69,2</u>	<u>48,3</u>

Podíl matek dětí předškolního věku pečujících doma vs. zaměstnaných

Česká republika (VŠPS 2010) – úplné rodiny:

Dítě do 3 let: téměř v 80 % rodin tradiční model (matka doma s dětmi a otec chodí do práce)

Dítě 3-5 let: převládá situace, kdy pracují oba rodiče (55 %); otec v práci a matka doma je u 40 % těchto rodin.

OECD Family Database, 2008, matky dětí do 3 let – **k předchozímu snímku**:

ČR: z 19 % matek „statisticky zaměstnaných“ je 12 % zaměstnáno a 7 % je na MD → 81 % na RD (většina) nebo v domácnosti

Francie: z 54 % matek „statisticky zaměstnaných“ je 47 % zaměstnáno a 7 % je na MD → 46 % na RD nebo v domácnosti

Typ rodiny a pracovní aktivita rodičů podle věku dítěte/děti v roce 2010, Francie (%)

CAF podle INSEE-Enquete Emploi 2010

	děti ve věku		
	0-3 let	0-6 let	0-18 let
úplná rodina s jedním pracujícím členem	30	24	17
úplná rodina se dvěma pracujícími členy	61	64	62
neúplná rodina s pracujícím rodičem	4	8	16
úplná rodina se dvěma nepracujícími členy	1	1	1
neúplná rodina s nepracujícím rodičem	4	3	4

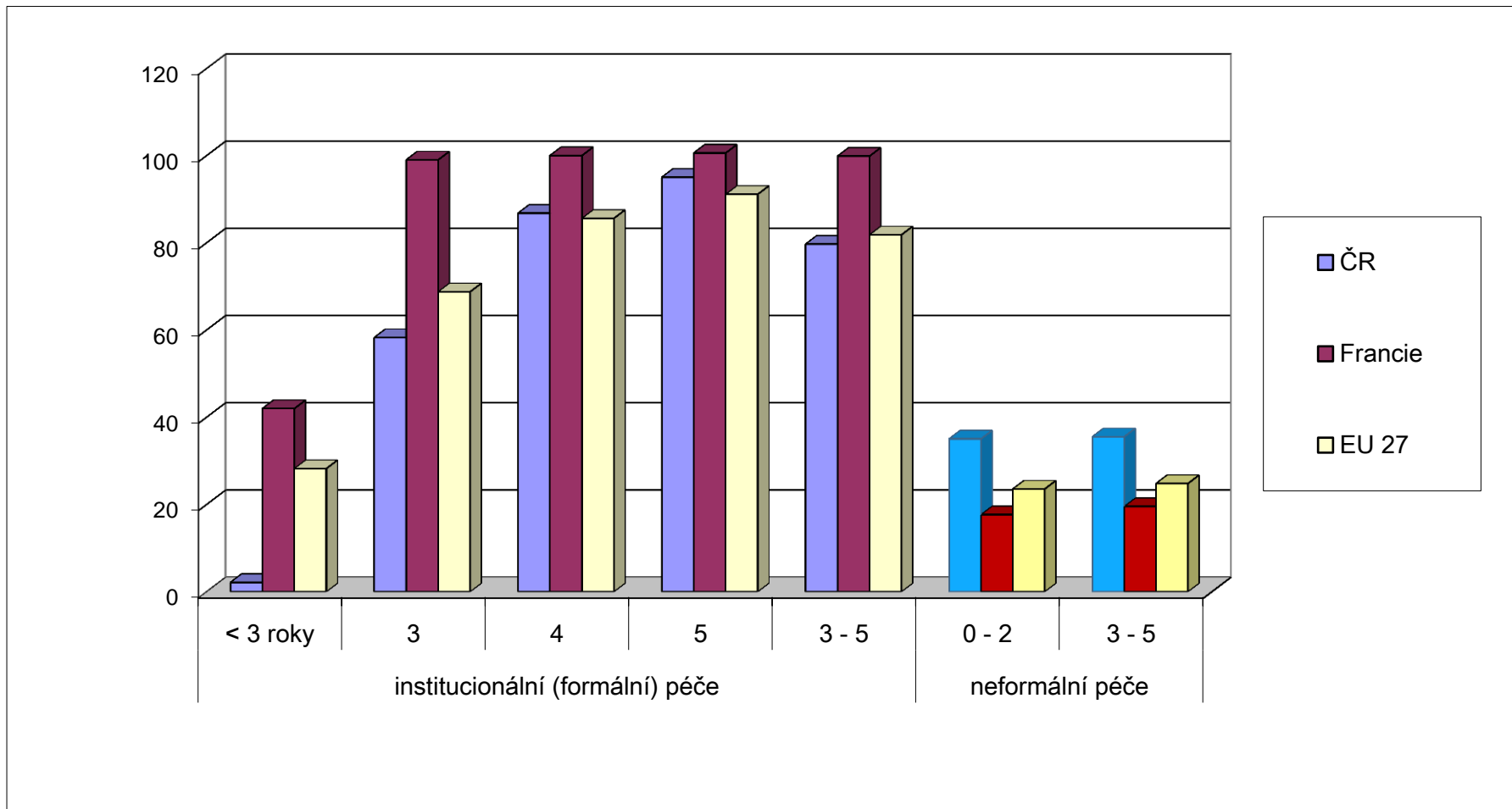
Podíl dětí předškolního věku v zařízeních denní péče o děti a v nerodinné péči

- V době nároku na mateřskou dovolenou ženy v obou zemích převážně pečují osobně
- Francouzky se asi v 50 % vracejí do zaměstnání po 18 měsících po narození dítěte
- České ženy se nejčastěji vracejí do zaměstnání, když jsou dětem 3 roky; o děti do 2 let se starají v naprosté většině matky

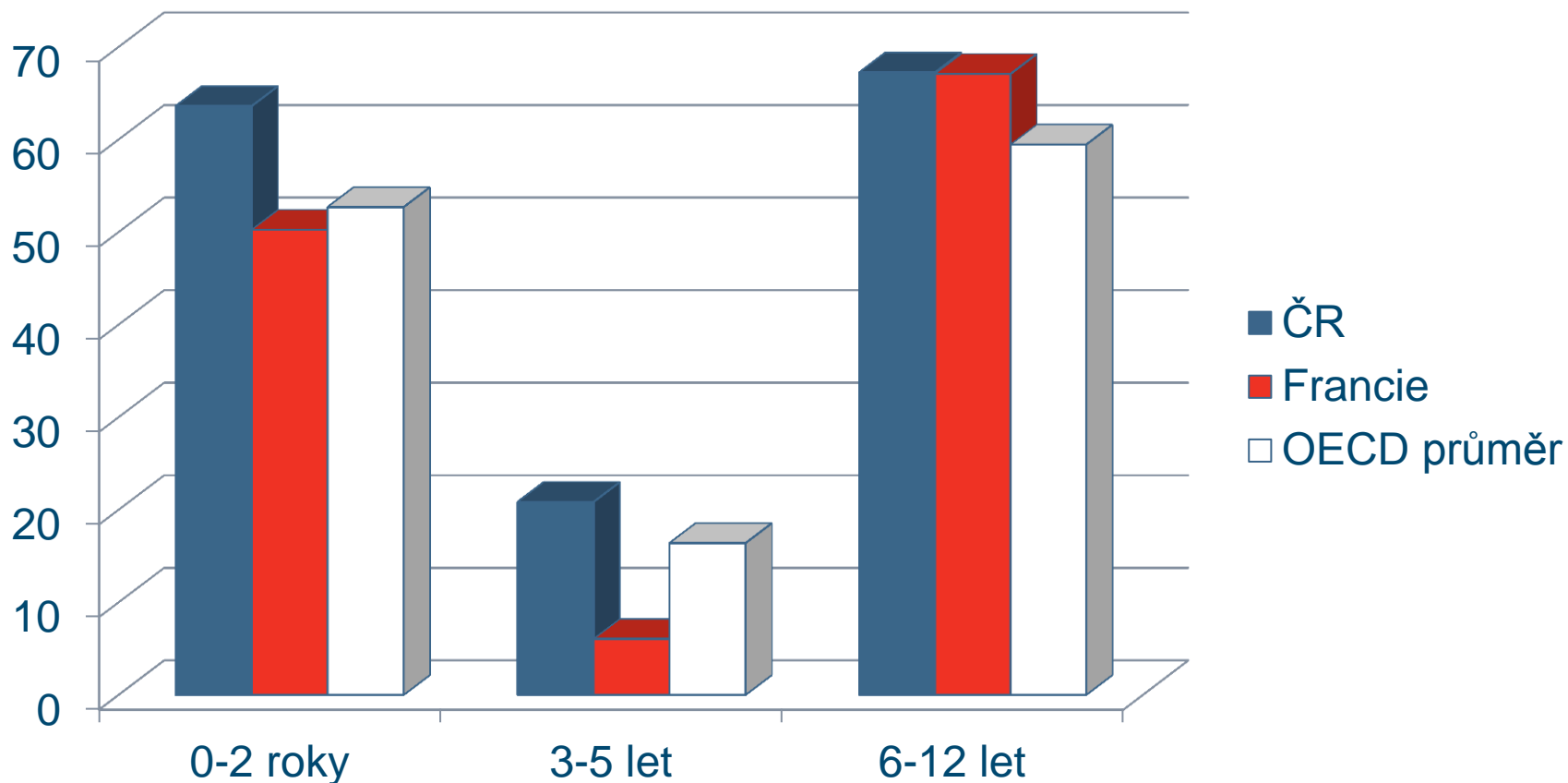
Míra využívání různých forem nerodinné péče podle věku dítěte, rok 2008

OECD Family Database (SILC)

Podíl dětí nevyužívajících žádnou formu nerodinné péče podle věku dítěte, rok 2008

OECD Family Database (SILC)

B: Strukturální a institucionální podmínky volby péče

Nastavení rodinné a sociální politiky - volno na péči (+ zákoník práce) a rodinné dávky pro pečující rodiče:

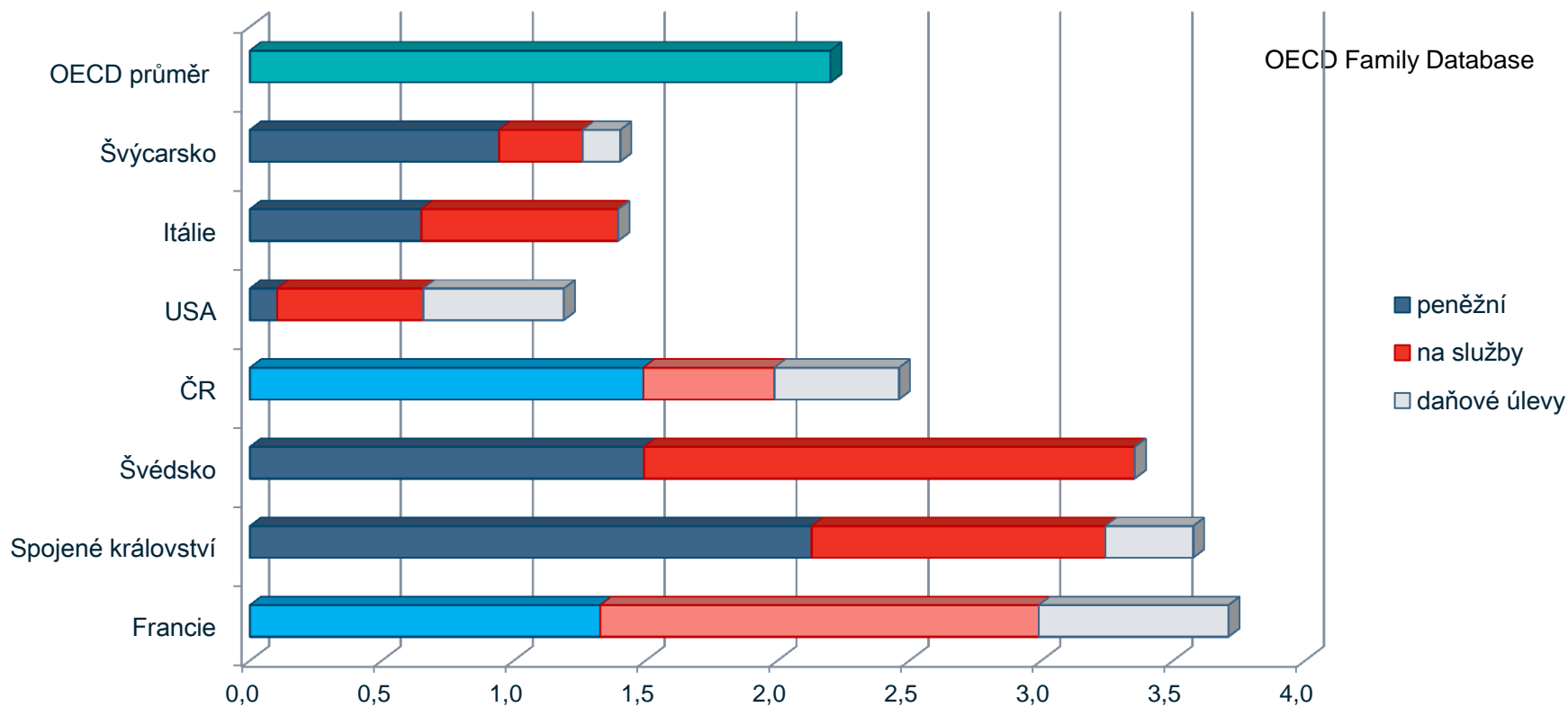
- **Co stát reálně podporuje (dávky, služby, jinak)**
- **Jak jsou nastaveny podmínky pro přerušení pracovní kariery (podmínky nároku na délku MD a RD a jejich konsekvence)**
- **Jaká je finanční náhrada ušlé mzdy**

- **Dostupnost SDPD**
- **Propojenost opatření v systému DPD a v oblasti zaměstnání**

- **Výdělečné možnosti rodičů malých dětí – genderové rozdíly ve výdělcích**

Struktura peněžní podpory rodin s dětmi 0-5 let

(% GDP, 2007)

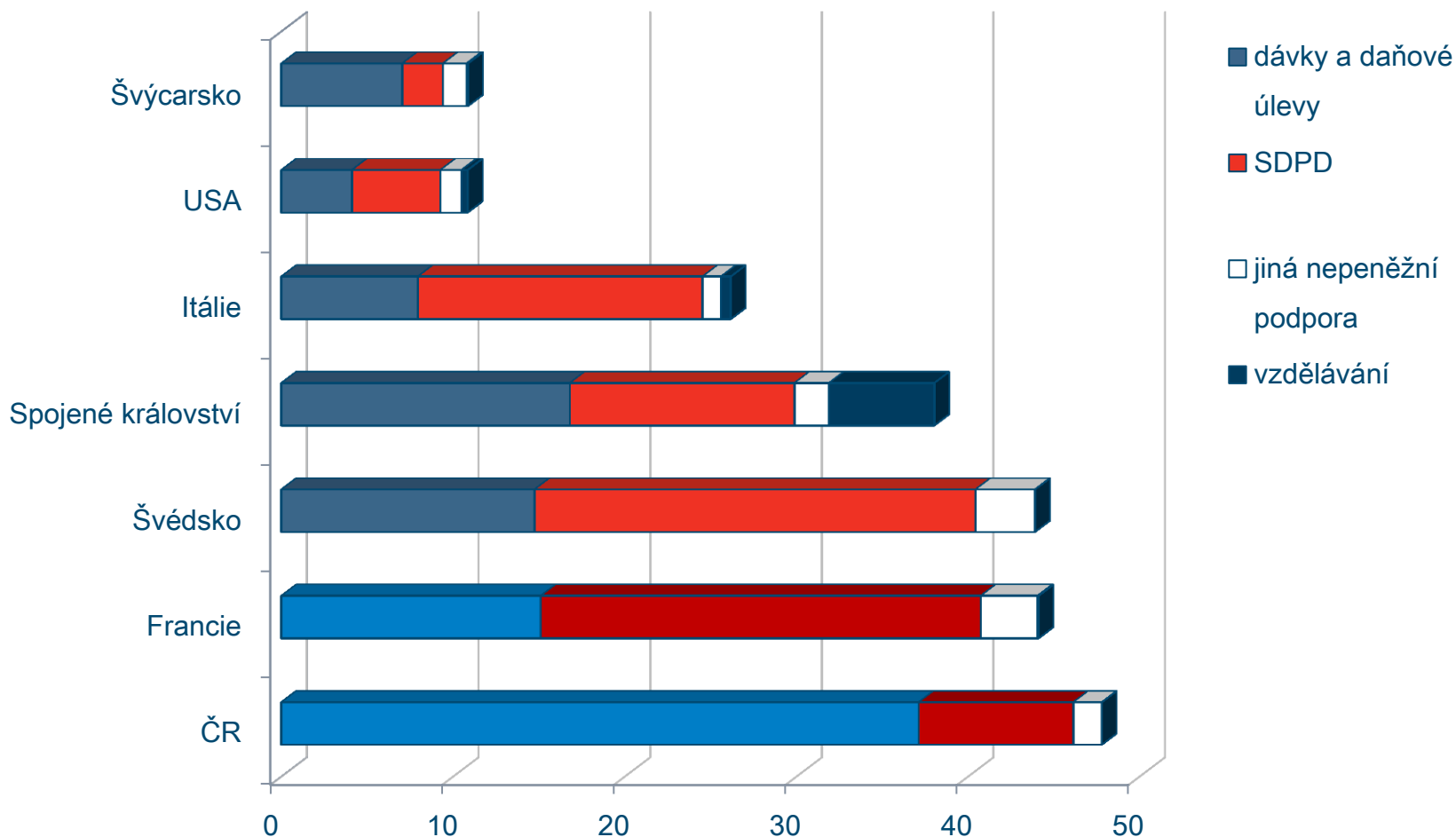
- výdaje na peněžní dávky jsou v ČR a Francii srovnatelné, celková podpora je vyšší v Francii hlavně podílem výdajů na služby

- v ČR jsou základem finanční podpory dávky, ve Francii rovnoměrněji využity všechny formy

Veřejné výdaje jako podíl mediánového příjmu domácností aktivní populace

OECD Family Database

Mateřská dovolená – základní srovnání ČR a Francie

	ČR	Francie
Trvání	28 týdnů (37 v případě vícerčat). Začít lze 8 t. před narozením (nejméně 6 t.).	16 týdnů – 1. a 2. dítě; 26 týdnů od 3. dítěte. Alespoň 3 t. před a 10 t. po narození. Povinná délka 8 týdnů. Lze prodloužit ze zdravotních důvodů
Podmínky nároku	Matka (za urč. podmínek otec nebo manžel matky); účast v nemocenském pojištění min. 270 dní za poslední 2 roky	Účast v sociálním pojištění min. 10 měsíců + další podmínky – zaměstnání v posledních 3 měsících. Bývá blíže upraveno v kolektivních smlouvách.
Náhrada mzdy	70 % denního vyměřovacího základu (vypočítán z hrubého příjmu za rozhodné období)	Nárok na průměr mzdy za poslední 3 měsíce. Max. 80,03 €/den; min. 9,09 €/den (možnost dorovnání zaměstnavatelem do výše čisté mzdy). Podléhá odvodům a zdanění → průměrně 56% náhrada mzdy.

Rodičovská dovolená - základní srovnání ČR a Francie

	ČR	Francie
Trvání	Po MD – matka; otec od narození dítěte; do 3 let dítěte (7 let u ZP dětí)	Po MD, až do 3 let dítěte. Nastupuje se na 6 měsíců, lze opakovaně prodlužovat.
Podmínky nároku	<ul style="list-style-type: none"> • celodenní osobní péče o dítě • oba rodiče - i paralelně • možnost přerušení 	<ul style="list-style-type: none"> • oba rodiče, sekvenčně, změnit lze jednou; • práce u jednoho zaměstnavatele 1 rok • lze pracovat na kratší úvazek
Náhrada mzdy	<p>Dávka Státní sociální podpory. <u>Výši a dobu</u> (až do 4 let dítěte) pobírání lze volit, nárok na celk. sumu = 220 000 Kč ≈ 7 700 € (max. měsíční výše definovány, hodnoty: 3800, 7600 a 11500 Kč). Nárok má jeden z rodičů (možnost pobírat sekvenčně). Děti do 2 let v ZDPD max. 46 hod./měsíc. (4 hod./den)</p>	<p><u>Doba</u>: 1. dítě-6 měsíců; u dalších dětí 36 měsíců (u trojčat a víceročet 6 let). <u>Výše</u>: dle pracovního úvazku a nároku na základní příspěvek „dávky k přijetí dítěte“: 143,05 € - 566,01 €. Od r.1994 nárok i u 2. dítěte; od r.2004 u 1. dítěte. Oba rodiče mohou dostávat - část celkové dávky. Při kratším úvazku příspěvek snížen. Ex. další modifikace.</p>

Nárok na MD, RD a OD přepočtený na ekvivalent počtu týdnů placených 100 % poslední mzdy a zbylých týdnů („neplacených“)

OECD Family Database, 2012

	mateřská dovolená				rodičovská dovolená				otcovská dovolená	
	nárok - počet týdnů	Náhrada mzdy - měsíc - %	plně placený ekvivalent	Neplacený ekvivalent	nárok - počet týdnů	Náhrada mzdy - měsíc - %	plně placený ekvivalent	Neplacený ekvivalent	nárok - počet týdnů	plně placený ekvivalent
ČR	28,0	68,9	16,7	11,3	134,0	25,3	39,4	87,4	- -	- -
Francie	16,0	100	16,0	0,0	146,0	18,9	29,5	118,2	2,0	2,0

C: Socio-kulturní determinanty rodinné péče

- **Společenský diskurs k otázkám péče o malé děti**
- **Názory na rodinné uspořádání a převažující rodinné modely**
- **Preference péče o malé děti**

Společenský diskurs a modely rodiny

ČR

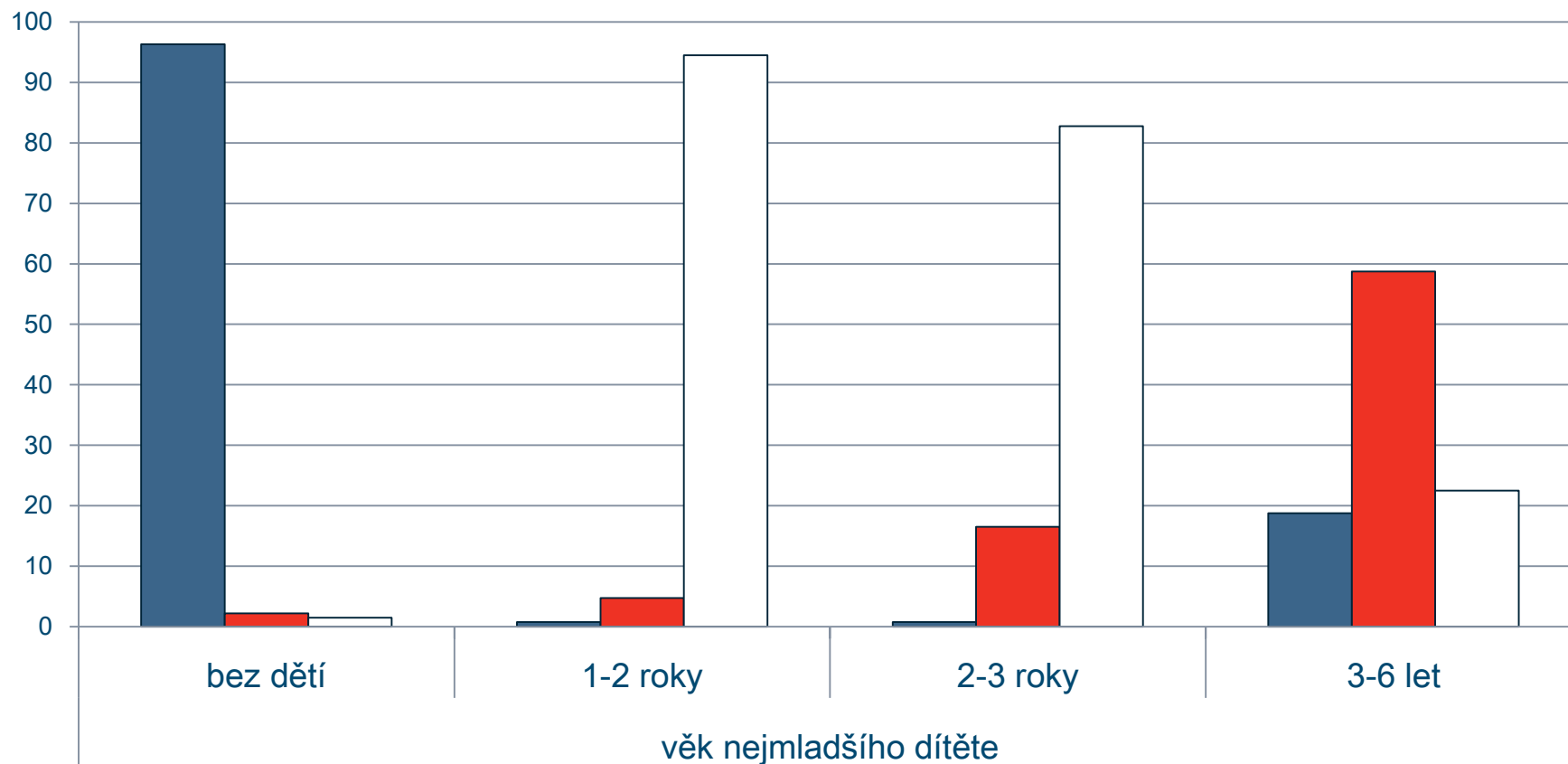
- 50.-70. léta: rozpor mezi postoji (a potřebami) veřejnosti, oficiální ideologií kolektivismu a kritickým hodnocením kolektivní péče psychology a pediatri
  - 80. léta: i oficiální odmítání rané kolektivní péče
  - 90. léta: obecná podpora rodinné péče o nejmladší děti
  - Dnes: diskuse 2 protikladných názorových proudů, směřování ke svobodné volbě
- ❖ Převaha modelu muže živitele v „mladých“ rodinách a dvou živitelů v dalších fázích rodin. cyklu

Francie

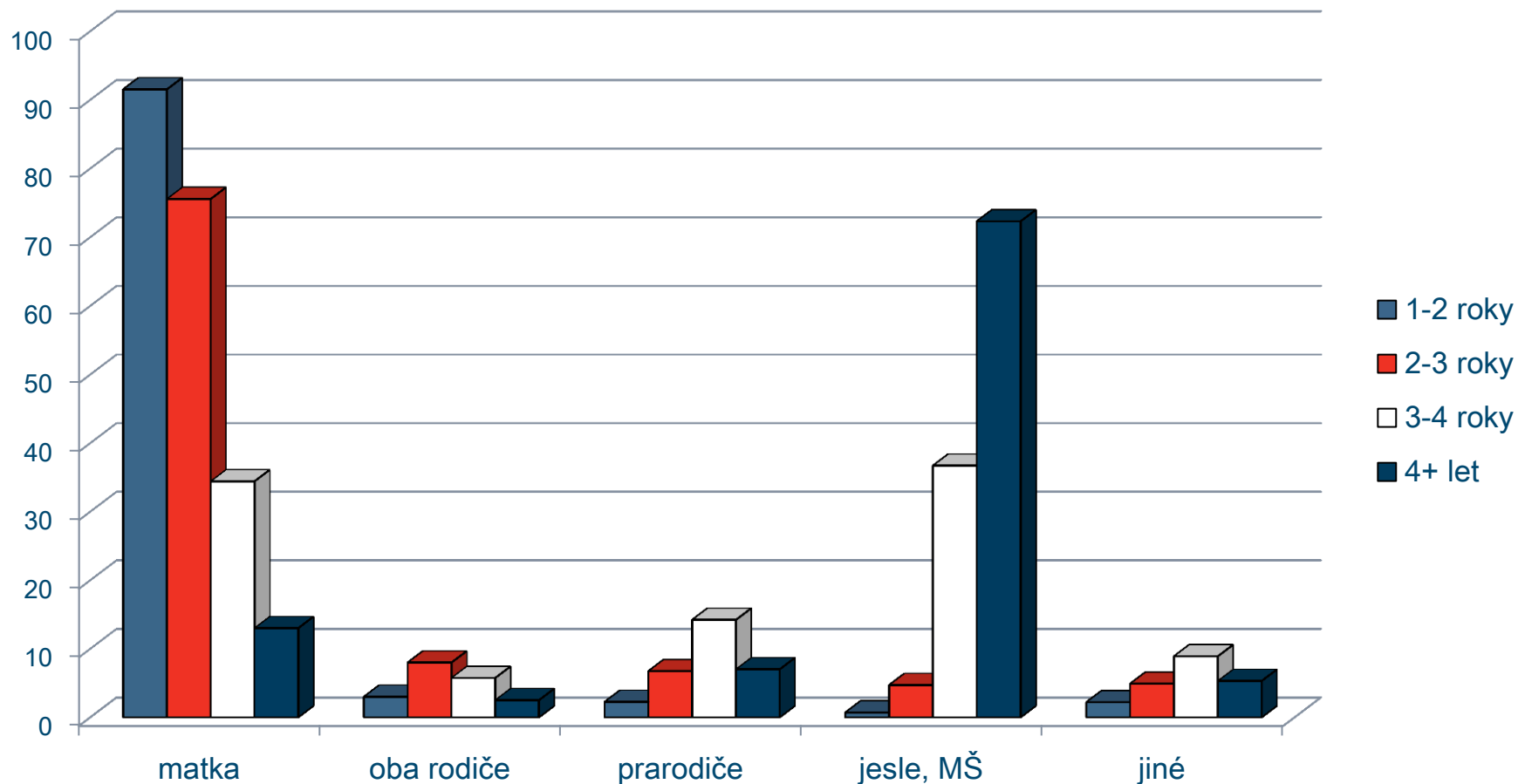
- 50. léta: převaha „konzervativního“ pojetí rodiny – preference rodinné péče
  - Od 70. let ústup od „konzervativního“ pojetí mateřské péče, podpořený názory psychologů na „rovnocennost“ forem péče
  - Podpora svobodné volby
- ❖ Převaha modifikovaného modelu muže (jednoho) živitele ve formě „plný + kratší úvazek“ ve všech fázích rodinného cyklu

Preferovaný rozsah pracovní aktivity matky, ČR 2006 (výzkum RZV)

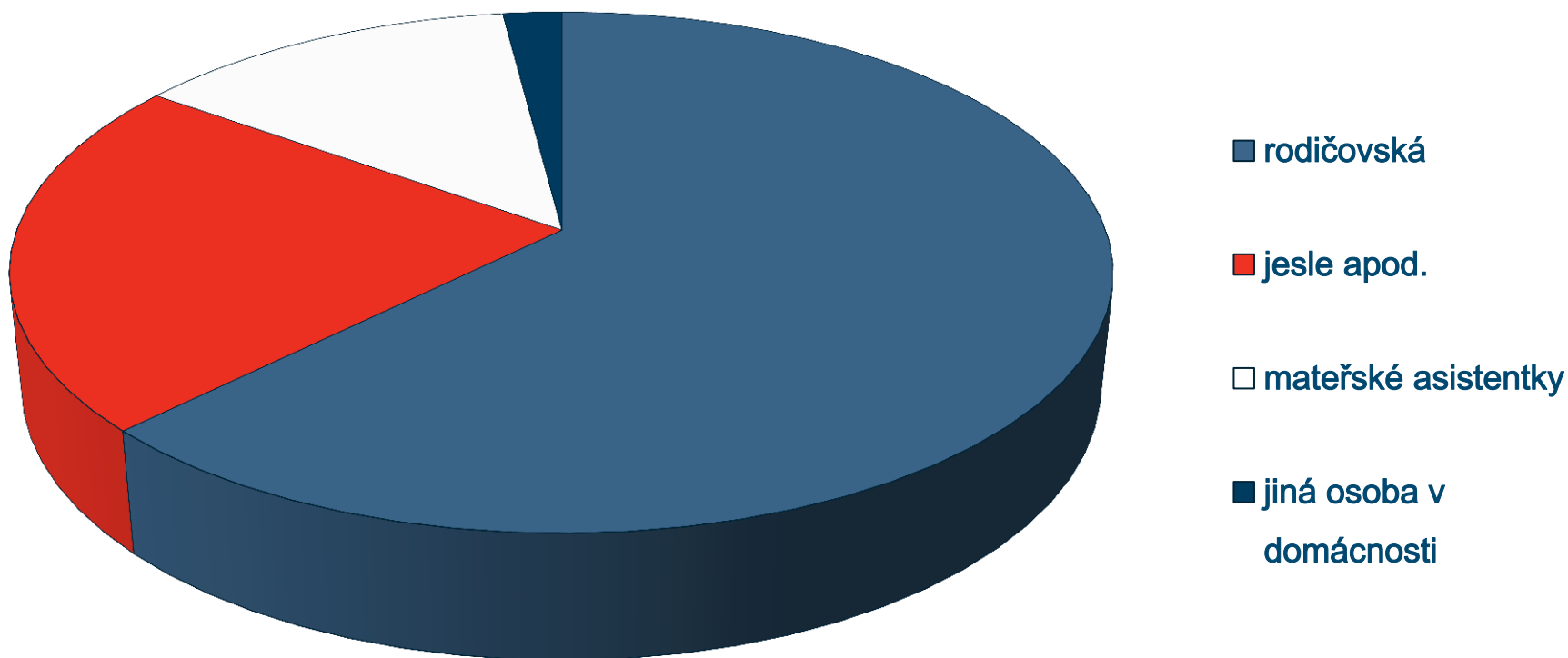
■ plný úvazek ■ kratší úvazek □ nebýt zaměstnaná

Preference druhu péče o malé děti podle věku dětí, ČR 2006 (výzkum RZV)

Francie: nejlepší způsob péče z hlediska prospěšnosti pro děti – rodiče dětí do 3 let, které nechodí do MŠ (Drees)

Francie: Hodnocení forem péče o děti (Drees, stejný soubor)

	rodičovská péče	jesle	mateřské asistentky
pozitivní stránky:	nejlevnější	relativně levné	učení nezávislosti
	emoční prospívání	dětský kolektiv	emoční prospívání
	respekt k individualitě	profesionalita personálu	
	bezpečnost	bezpečnost	
	hygiena	příprava na MŠ	
		rozvoj dítěte	
negativní stránky:	omezuje rozvoj samostatnosti	omezené možnosti respektovat individualitu	obava z nedůvěryhodnosti
		nemocnost	nemocnost

Shrnutí vybraných poznatků

- V obou zemích vysoce ceněna rodičovská péče o nejmladší děti, ale ve Francii je i vyšší podpora výdělečné aktivity matek malých dětí
- Francouzské ženy by si přály delší MD (i celý rok)
- 73 % francouzských rodičů spokojeno s využívaným typem péče (nejčastěji spokojeni sami pečující, pak ti využívající jesle)
- Obě země – přes rámcový soulad preferencí a reality (v ČR klesající) řada rodičů neuspokojí přání – v ČR hlavně u MŠ, ve Francii u jeslí
- Obě země – nárok obou rodičů na RD, ale reálné podmínky a socio-kulturní tradice způsobují malý podíl otců na péči

Děkuji za pozornost!

http://www.vupsv.cz/index.php?p=care_for_children&site=default